

BLI SVINSMART

saker du kanske inte visste om vildsvin

För barnen:
Hitta skogens djur
och gissa spåret

Svinbra frågor:

Enbart ett skadedjur
eller också en resurs?

Vildsvinskött
– ett klimatsmart val?

**Varför ska du inte
kasta korven till svinen?**

Länsstyrelsen
Örebro län

Visste du detta om vildsvin?	4
Svenskt vildsvin - en framgångsrik rymling	6
Enbart ett skadedjur eller också en resurs?	6
Ett svinaktigt beteende kan också ha goda sidor	
Trafikolyckorna med vildsvin ökar	
Kasta inte korven till svinen!	
Från skog till bord	10
Är vildsvinskött ett säkert livsmedel?	
Många vildsvin i skogen men lite kött i butikshyllan	
Är vildsvinskött ett klimatsmart val?	
Recept: Pulled boar-sliders	14
Fakta för barn	16
Hitta skogens djur	18
Ringa in den mat vildsvinen gärna äter	18
Vems är spåret?	19

Titel: Bli svinsmart, saker du kanske inte visste om vildsvin

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Publikationsnummer: 2021:22

Fotografier och illustrationer: Länsstyrelsen i Örebro län, Mostphotos

Tryck: Danagårdslitho, Ödeshög, 2021

Hej!

Broschyren du håller i din hand är till för dig som är konsument. Kanske är du även lantbrukare, markägare, jägare eller företagare. Kanske undrar du om det är bra och tryggt att äta vildsvinskött eller hur det påverkar klimatet. Vår förhoppning är att broschyren hjälper dig som konsument att göra medvetna val.

Tanken är också att ge dig en inblick i att frågan om vildsvin som livsmedel och vildsvinens framfart är ganska komplex. Vi arbetar för att ta hänsyn till många olika perspektiv som klimat, ekonomi och smittsamma sjukdomar.

Broschyren är framtagen i samband med vårt projekt Konsumenternas väg till vildsvin, som går ut på att ta fram tre till fem snabbmatsprodukter av vildsvinskött som ska finnas att köpa i butiker. Vi hoppas att med projektet och produkterna nå fler konsumenter och visa möjligheten att äta vildsvinskött.

Tillsammans med många andra aktörer och er konsumenter arbetar vi för mat, hälsa och hållbarhet i Örebro län!

Thomas Börjesson

Enhetschef, Landsbygd och Näringsliv
Länsstyrelsen i Örebro län

Visste du detta om vildsvin?

Vildsvin är väldigt skygga och ses sällan i dagsljus. Att upptäcka spåren av klövarna är lättare än att upptäcka svinen.

De har dålig syn men väldigt bra hörsel och luktsinne som gör att de kan upptäcka fara på mer än

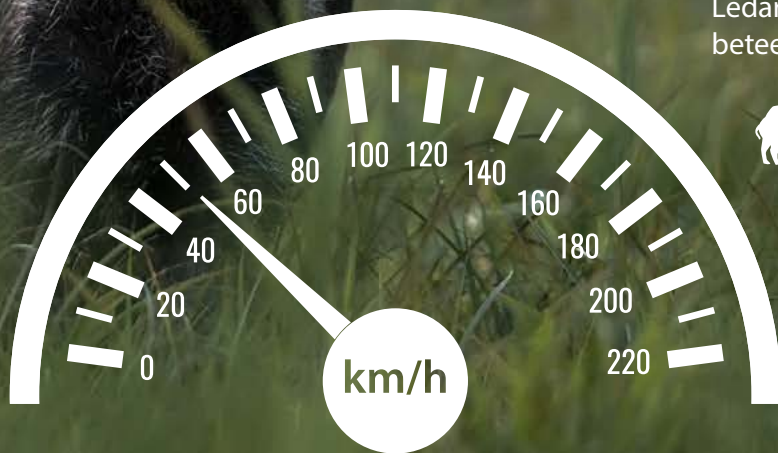
500 meter

Galt: hane
Sugga: hona
Gylta: hona som inte fått kulingar
Fjoling: årsgris
Kuling: unge

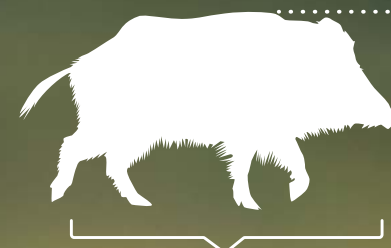
De rör sig ofta långsamt men är snabba och kan komma upp i

50 km/h

De är allätare som gärna bökar i marken för att hitta mat och äter allt från grödor till smådjur. Klövdjur är vanligen idisslare, men inte vildsvinen som är enkelmagade.

Den vuxna suggan väger över 100 kg och galten upp till 200 kg.

1,5 meter

1 meter

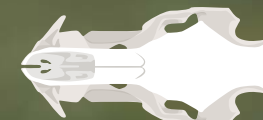
Både galten och suggan har betar, men galtens är större och kan bli över 20 cm.

Deras huvud är mer avlångt än tamgrisens mer kompakta.

Betarna slutar aldrig växa. De slipas vassa mot överkåkens kortare, böjda hörntänder.

vildsvin

tamgris

De lever i grupper med suggor, gyltor, fjolingar och kulingar. Ledarsuggan lär sin avkomma ett funktionellt och socialt beteende. Galtarna lever ensamma, utom i parningstider.

Vildsvin kan bli 10–15 år, men de flesta blir inte mer än 4–5 år. De blir vanligen könsmogna vid 1,5 års ålder. Suggan är dräktig i knappt fyra månader och kan föda året runt, men flest kulingar föds under januari till april.

Svenskt vildsvin - en framgångsrik rymling

Vildsvinen vandrade in i södra Sverige för cirka 11 000 år sedan. Jakt och jordbruk ledde till att vildsvinsstammen minskade kraftigt tills de slutligen, under 1700-talet, förvann från de svenska skogarna. De återinfördes i hägn under 40-talet. Ett antal vildsvin rymde från hägnen under 70-talet och etablerade sig i de sörmländska skogarna. Sedan dess har antalet vildsvin ökat kraftigt. Idag finns de i alla län från Värmland, Dalarna och Gävleborgs län och söderut.

I Sverige finns uppskattningsvis cirka 300 000 vildsvin. I våra grannländer finns betydligt färre. Övriga nordiska länder uppskattas ha populationer på 0–3 400 individer (Finland 3 400, Norge 1 000, Danmark <10).

Enbart skadedjur eller också en resurs?

Att vildsvinen ökar i landet och i länet innebär problem för bland annat jord- och skogsbruk. Men den goda tillgången på vildsvin ger också en möjlighet till matproduktion. Idag arbetar vi för en hållbar, kontrollerad och frisk population av vildsvin, anpassad till regionala och lokala förutsättningar.

Stammen behöver minskas för att få ned antalet trafikolyckor, skador på jordbruksgrödor och annan mark samt för att underlätta smittbekämpning om vi får in smittsamma sjukdomar som afrikansk svinpest i landet.

Frågan om vildsvinen ska ses som skadedjur eller resurs är komplex. Många olika perspektiv behöver vägas in och hänsyn behöver tas för ekonomi, samhälle och miljö. Därför samarbetar vi med andra myndigheter, producenter, restauranger, jägarförbund, lantbrukare med flera.

Ett svinaktigt beteende kan också ha goda sidor

Vildsvinen orsakar problem med sitt bökande när de bökare upp nysådda grödor, vallar och betesmarker eller betar av stråsåden. Det leder till ekonomiska förluster för den enskilde lantbrukaren eller markägaren. Vildsvinen orsakar också problem när de bökare igen dräneringsdiken eller bökare upp vägrenar, tomter och fotbollsplaner.

Men enligt forskare på Sveriges lantbruksuniversitet kan vildsvinets bökande också vara bra för biologisk mångfald. I undersökningar av områden där vildsvinen bökade såg forskarna ett större antal växtarter, fler ovanliga arter och bättre kvalitet på jordarna jämfört med orörda områden. Samtidigt finns en oro för att återetableringen av vildsvin kan leda till att andra arter minskar, exempelvis markhäckande fåglar som har sina reden och ägg på marken.

En markberedande äggtjuv?

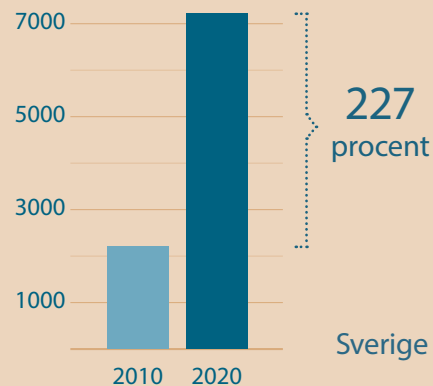
Vildsvin bökare i jorden efter rötter men tackar inte nej till fallfrukt, säd och ägg.

Trafikolyckorna med vildsvin ökar

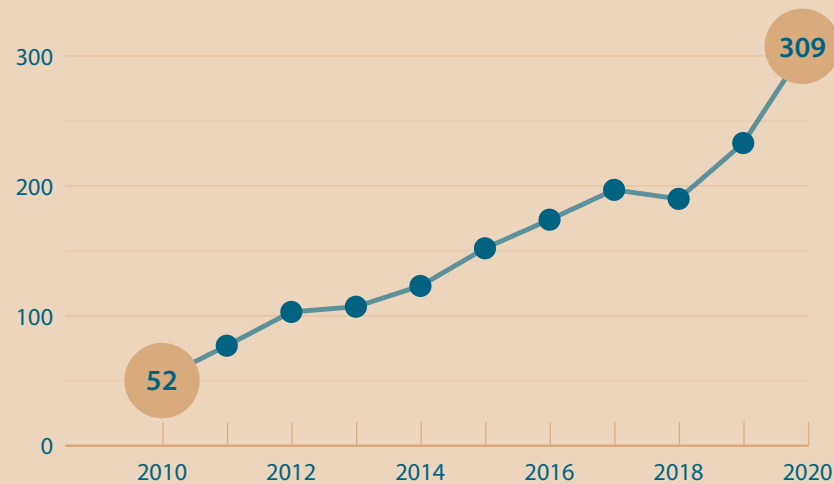
Vildsvinsstammen växer cirka 15 procent årligen trots att avskjutningen ökat.

I takt med att stammen växer ökar också kollisionerna med vildsvin.

Sedan 2010 har olyckorna i Sverige ökat från 2 208 till 7 216 stycken. Det är en ökning med 227 procent.

Örebro län

De fem mest drabbade vägarna i länet är E20 Vretstorp, riksväg 52 Hampetorp, riksväg 50 Seltorp–Norsebäck, länsväg 244 Fogdhyttan–Hällefors och riksväg 51 Kävestad och söderut.

Kasta inte korven till svinen!

Visst är det lätt att kasta den brända korven eller prickig korb-mackan in i buskarna. Men korven riskerar att sprida smitta. Afrikansk svinpest (ASF) är en dödlig sjukdom som sprids bland vild- och tamsvin i Europa. Den smittar inte människor. Sjukdomen medför stort lidande för djur som insjuknar och mycket stora ekonomiska förluster för grishållare och för hela landet. Vi människor spelar en stor roll i spridningen genom att vi tar med oss till exempel gris- och vildsvinsprodukter från smittade områden. Virusnet överlever länge i miljön och i kött från infekterade djur. Även om köttet varit fryst kan viruset finnas kvar. Vi tar också med oss smittor genom att besöka drabbade länder utan att tvätta våra kläder, vår hund och bil eller genom att importera foder.

Smittvägar och utbredning ASF

ASF finns i Tyskland, Polen, Estland, Lettland, Litauen, Slovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien, Italien (Sardinien) och Ryssland. (Uppgifter hämtade april 2021 från ec.europa.eu)

Från skog till bord

Det ska bli lättare för konsumenter att få tillgång till vildsvinskött och vildsvinsprodukter. I dag är vägen mellan skog och bord, jägare och konsument lång. Flera myndigheter arbetar för att underlätta för restauranger och butiker att köpa in vildsvinskött och förenkla för jägare att sälja sitt kött.

Är vildsvinskött ett säkert livsmedel?

Ja, kött som ska säljas genomgår flera kontroller. Efter att vildsvinet skjuts ansvarar jägaren för att kroppen tas ur, transporteras och hanteras på rätt sätt. Därefter tas djuret till en vilthanteringsanläggning där köttet kontrolleras mer noggrant av veterinär, som bland annat tar trikintest. Trikiner är små maskar som kan infektera människor och andra köttätande däggdjur. Även kött från tamsvin och häst som ska säljas för konsumtion kontrolleras mot trikiner. Tack vare trikinkontrollen är det cirka 50 år sedan det senaste utbrottet av sjukdomen trikinos i Sverige. Bra att veta är att trikiner dör när köttet uppnått 68 grader.

Mätningar av det radioaktiva ämnet cesium (Cs137) genomförs på vildsvin fällda i områden som drabbats av nedfall från Tjernobylyolyckan 1986. Örebro län tillhör inte dessa områden.

Många vildsvin i skogen men lite kött i butikshyllan

Idag är det brist på vildsvin som kommer in till vilthanteringsanläggningar. En del i det kan vara jägarnas ersättning i förhållande till det omfattande arbete som jakten innebär. Vildsvin är skygga och uppmärksamma, det kan ta flera jakt dagar att fälla ett vildsvin. I Örebro län finns få vilthanteringsanläggningar. För många av jägarna innebär det långa resor för att lämna in slaktkroppen. Sammantaget är jägarnas kostnad högre än den ersättning de får.

Precis som annat vilt är vildsvinskött dyrare än nöt och tamgris. Det beror på tidsåtgången och kostnader från skog till bord men också för att stora delar av djuret rensas bort jämförelsevis med tamdjur där det mesta används.

På regeringens uppdrag inom livsmedelsstrategin arbetar flera myndigheter tillsammans för att förenkla kedjan så att det ska bli lättare att få mer vildsvinskött till konsumenter.

Vildsvin – ett komplement till annat kött

Vildsvinskött ska inte ses som en ersättare till kött från tamgrisar utan som komplement till annat kött. En möjlighet att ta vara på en resurs eftersom stammen behöver minskas och hållas nere.

Är vildsvinskött ett klimatsmart val ?

Frågan är inte helt enkel utan högst beroende av vilka perspektiv som involveras i diskussionen.

Eftersom vildsvinens foder inte behöver produceras av oss människor kan vildsvinskött ses som ett klimatsmart köttalternativ. Vanliga motargument är att vildsvinen i vissa fall utfodras med spannmål och att de växer långsammare än en tamgris. Det har också konstaterats att koldioxid frigörs när vildsvinen bökar i jorden.

Klimatavtryck

Vildsvinskött har grönt ljus i Världsnaturfonden WWFs köttguide från 2021. Vildsvinskött orsakar ett klimatavtryck mindre än fyra kilo klimatgaser per kilo produkt. Det kan jämföras med importerat nötkött med mer än 14 kg klimatgaser per kilo och där djuren ofta utfodras med soja som saknar certifiering och där kemiska bekämpningsmedel används.

Foto till höger: Ostfyllda vildsvinsjärpar med potatisstomp, kantarellsås, gröna ärtor och rårörda lingon. Receptet, som är framtaget i samarbete med Ströms catering och fler recept från andra lokala aktörer, finns på lansstyrelsen.se/orebro

Du behöver 12 slidersbröd
till 4 personer

Pulled boar-sliders med ugnsrostad potatis

Ingredienser

800 g vildsvinskarré
1 msk spiskummin
1 msk rökt paprikapulver
4 msk oregano
4 msk fruktigt te
0,5 tsk chilipulver
2 tsk salt
1 msk mörkt muscovadosocker
1 vitlök solo grovhackad
33 cl öl
1 dl barbequesås
1 het chilifrukt finhackad

Gör så här

Skär karrén i knytnävsstora bitar och lägg i en gryta.

Lägg på locket och ställ in grytan i ugnen på 150°C i 4–5 timmar.

Kontrollera att inte all vätska kokar bort, fyll på vid behov.

Köttet är klart när det enkelt går att dra isär med två matskedar.

Riv isär köttet med två gafflar och vänd runt det i vätskan.

Äppelchutney

500 g röda äpplen
100 g gul lök
1 chilifrukt
2 msk matolja
200 g strösocker
2–3 msk kanel
1 tsk salt
2 dl vitvinsvinäger
2 dl vatten

Ostkräm

100 g riven västerbottensost
1 dl creme fraiche
Salt och peppar

Gör så här

Blanda alla ingredienserna i en bunke och rör om tills det är en jämn röra.

Gör så här (äppelchutney)

Hacka lök och chili. Låt löken och chilin svettas med oljan i en gryta.

Tillsätt vinäger och vatten och låt hälften av vätskan koka bort.

Kärna ur och riv äpplena grovt och lägg över dem med övriga ingredienser i grytan.

Tillaga på medeltemperatur tills äpplena nästa är genomskinliga, rör om då och då.

Sänk värmen om det börjar koka fast. Om det bränner fast är det bäst att hålla över i en ny gryta utan att skrapa i botten.

Doppa en sked i vätskan när äpplena är klara och dra ut vätskan på en tallrik. Låt svalna lite. Känn med fingret om konsistensen är bra. Låt puttra ett tag till om den är för lös. Tillsätt lite vatten om den är för trög.

Fyll slidersbröden med köttet.

Lägg på ostkräm och äppelchutney och toppa med rödlök.

Servera till rostade potatisklyftor och en grönsallad.

Smaklig måltid!

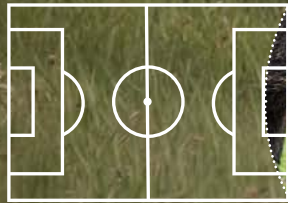
Fakta för barn

Vildsvin kallas för allätare eftersom de äter det mesta.

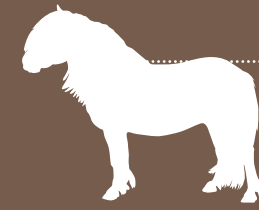
De gillar grönsaker och rötter men ibland äter de smådjur som dagmaskar, möss, fågelungar och ägg.

Med sitt tryne letar de mat i marken.

De kan gräva upp en hel fotbollsplan på en enda natt.

Vildsvin är vakna på natten och sover på dagen.

Shetlandponny

Vildsvin

1 meter

I norra Sverige finns inga vildsvin eftersom det är för svårt att böka och hitta mat där.

Men i mellersta och södra Sverige finns det väldigt många.

Vildsvin och tamgrisar kan bli sjuka om de till exempel får korv eller skinka.

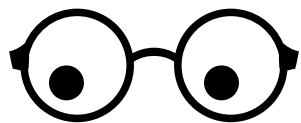
Sjukdomen de kan få heter afrikansk svinpest.

Kasta därför inte matrester i skogen.

Kultingarna (ungarna) är ljusbruna och randiga. Efter några månader blir de mörkare och enfärgade.

Hitta skogens djur

F	R	Ö	N	M	Å	L	U	V	S	S
R	Å	D	J	U	R	D	G	E	V	N
I	Ä	L	G	S	M	Y	G	G	A	O
R	R	A	S	O	R	K	L	O	R	K
Ä	L	G	F	L	U	G	A	T	G	E
V	A	S	V	I	L	D	S	V	I	N

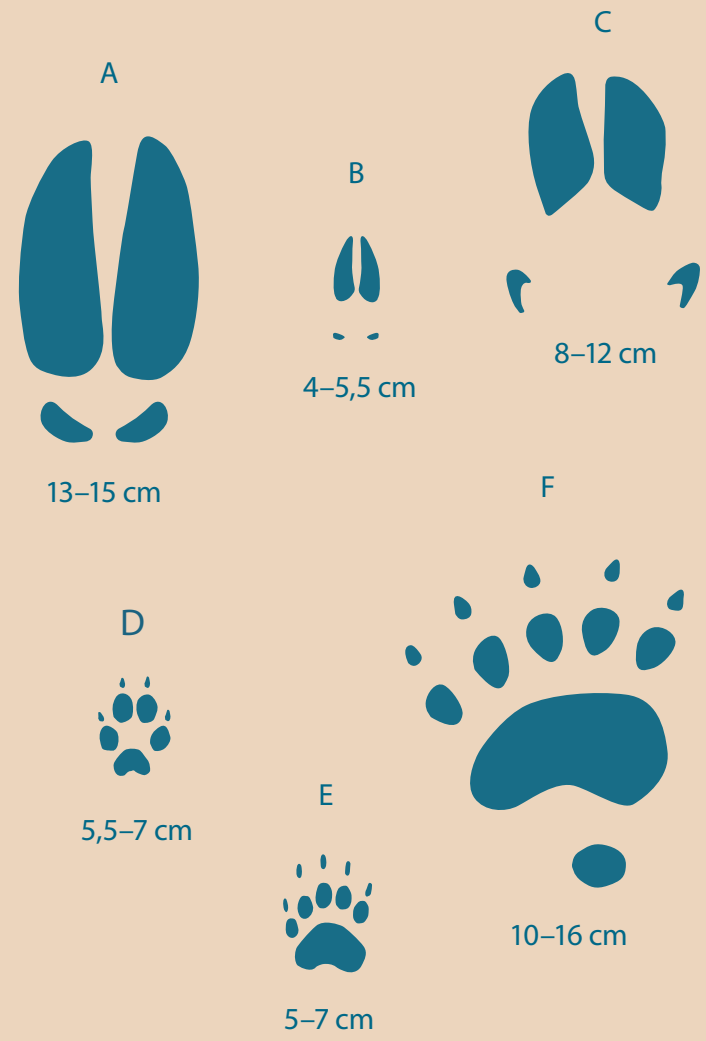

Ringa in den mat vildsvinen gärna äter

- mask hundar glas
- ormar majs potatis
- flugor småfåglar rötter
- fallfrukt papper lera

Rätt svar:
Mask, ormar, småfåglar, fallfrukt, majs, potatis, rötter

Vems är spåret?

A älg, B rådjur, C vildsvin, D räv, E grävling, F björn

Tillsammans för mat, hälsa och hållbarhet i Örebro län

Nyfiken att titta djupare på frågan
om vildsvin?

På vår webbplats hittar du
*Handlingsplan för livsmedelskedjan
i Örebro län 2018–2023* och
Förvaltningsplan vildsvin Örebro län

Länsstyrelsen
Örebro län

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
lansstyrelsen.se/orebro